

Його твори – поезія совісті...

Народе мій, до тебе я ще верну,
і в смерті обернуся до життя
своїм стражденим і незлим обличчям.
Як син, тобі доземно поклонюсь,
і чесно гляну в чесні твої вічі,
і з рідною землею поріднюсь.

Василь Стус

Василь Семенович Стус (1938-1985)

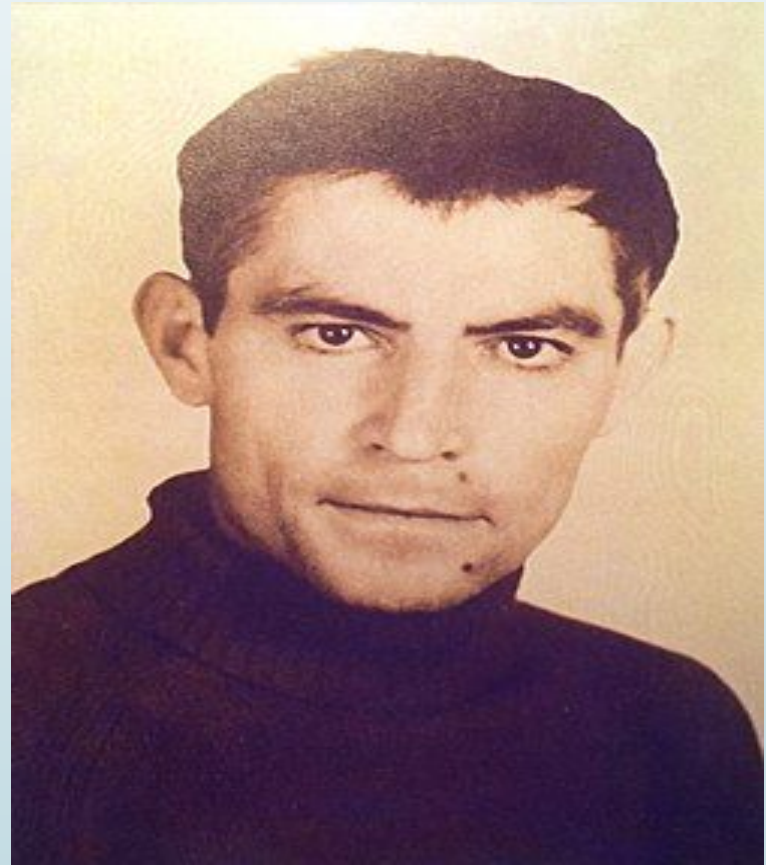
Літопис життя й творчості поета

*...Ми ще повернемося,
обов'язково повернемося,
бодай – ногами вперед,
але : не мертві,
але : не переможені,
але : безсмертні.*

В. Стус

**Усім нам смерть судилася зарання,
Бо калинова кров — така ж крута,
Вона така ж терпка, як в наших жилах («Пам'яті А.Г.»)**

**Український поет ХХ століття,
перекладач, прозаїк, мислитель,
літературознавець, правозахисник,
борець за незалежність України у ХХ
столітті. Один із найактивніших
представників українського
дисидентського руху. Лауреат
Державної премії ім. Т. Шевченка
(1991), Герой України (2005, посмертно).**

Стежки дитинства і юності...

Василь Семенович Стус народився 6 січня 1938 року в селі Рахнівка Гайсинського району Вінницької області, нині Україна (тоді Українська РСР, СРСР) в селянській родині, був четвертою дитиною в сім'ї. У 1939 році батьки - Семен Дем'янович та Ірина Яківна - переселилися в місто Сталіно (нині місто Донецьк), аби уникнути примусової колективізації. Батько завербувався на один із хімічних заводів. Ще через рік (1940) батьки забрали туди своїх дітей.

У 1944—1954 роках Василь навчався в Донецькій (тоді Сталінській) міській середній школі № 265 і закінчив її зі срібною медаллю.

У 1954 році вступив співбесідою (бо був медалістом) на історико-філологічний факультет педагогічного інституту міста Сталіно.

Трудова діяльність, навчання в аспірантурі...

Закінчивши в 1959 році навчання з червоним дипломом, три місяці працював учителем української мови й літератури в селі Таужне Кіровоградської області, після чого два роки проходив службу в армії на Уралі.

У 1961—1963 роках викладав українську мову та літературу в середній школі № 23 м. Горлівки.

Згодом працював підземним плитовим на шахті «Октябрьська» в Донецьку.

З березня по жовтень 1963 — літературний редактор газети «Соціалістичний Донбас».

Вступив до аспірантури Інституту літератури ім. Т. Шевченка Академії наук УРСР у Києві із спеціальності «Теорія літератури».

Стає одним із найактивніших представників українського культурного руху шістдесятників.

Із однодумцями - «шістдесятниками»...

Шістдесятники - назва нового покоління радянської та української національної інтелігенції, що ввійшла в культуру (мистецтво, літературу тощо) та політику в СРСР у другій половині 1950-х — у період тимчасового послаблення комуністично-більшовицького тоталітаризму та хрущовської «відлиги» (десталінізації та деякої лібералізації) і найповніше себе творчо виявила на початку та в середині 1960-х років.

У політиці 1960 - 1970-х років ХХ століття «шістдесятники» являли собою внутрішню моральну опозицію до радянського тоталітарного державного режиму (політичні в'язні та «в'язні совісті», дисиденти).

З матеріалів ВІКІПЕДІЇ

«Бути радянським громадянином — значить бути рабом...»

(В.Стус, із заяви до Верховної Ради СРСР)

4 вересня 1965 року, під час прем'єри фільму С. Параджанова «Тіні забутих предків» у кінотеатрі «Україна» в Києві, взяв участь в акції протесту. Василь Стус разом з Іваном Дзюбою, В'ячеславом Чорноволом, Юрієм Бадзьом закликав партійних керівників і населення столиці засудити арешти української інтелігенції.

12 січня 1972 року — перший арешт; впродовж майже 9 місяців поет перебував у слідчому ізоляторі.

На початку вересня 1972 київський обласний суд за звинуваченням в «антирадянській агітації й пропаганді» засудив Стуса до 5 років позбавлення волі і 3 років заслання.

Покарання відбував у Мордовії та Магаданській області. Увесь термін ув'язнення перебував у мордовських таборах. По закінченню строку, Стуса в 1977 вислали в селище Імені Матросова Магаданської області, де він працював до 1979 на золотих копальнях.

«Вирок Стусові – сором радянській репресивній системі…» (російський правозахисник А.Сахаров)

Повернувшись **восени 1979** року до Києва, В.Стус приєднався до Гельсінської групи захисту прав людини.

У **травні 1980** був знову заарештований, визнаний особливо небезпечним рецидивістом і у вересні засуджений на 10 років примусових робіт і 5 років заслання.

З **листопада 1980** перебував у таборі ВС-389/36-1 в Кучино (тепер Чусовського району Пермського краю, Росія)

28 серпня 1985 року Стуса відправили до карцеру за те, що він, читаючи книгу в камері, сперся ліктем на нари.

Помер уночі проти **4 вересня 1985** року.

Був похований на табірному цвинтарі у с. Борисово Чусовського району Пермської області.

Коридор до камери, де помер В.Стус

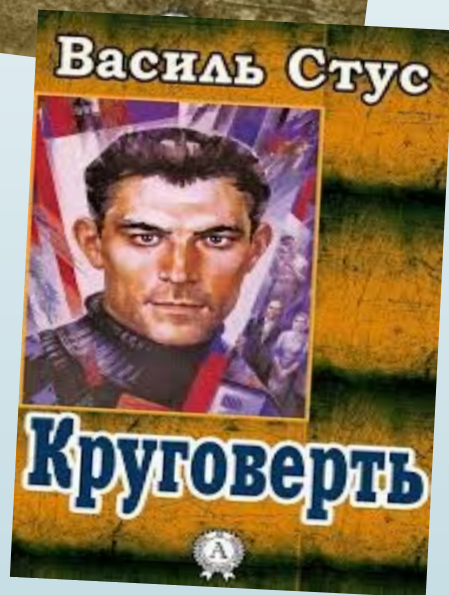
Народе мій, до тебе я ще верну... (В.Стус)

У листопаді 1989 року, завдяки клопотанням рідних і однодумців, серед яких були син Стуса Дмитро, син Тихого Володимир, заступник голови Всеукраїнського товариства репресованих Василь Гурдзан, поета перепоховали в Києві на Байковому кладовищі.

26 листопада 2005 року Василеві Стусу посмертно присвоєно звання **Герой України** з удостоєнням ордена Держави

Літературна творчість

Збірки віршів

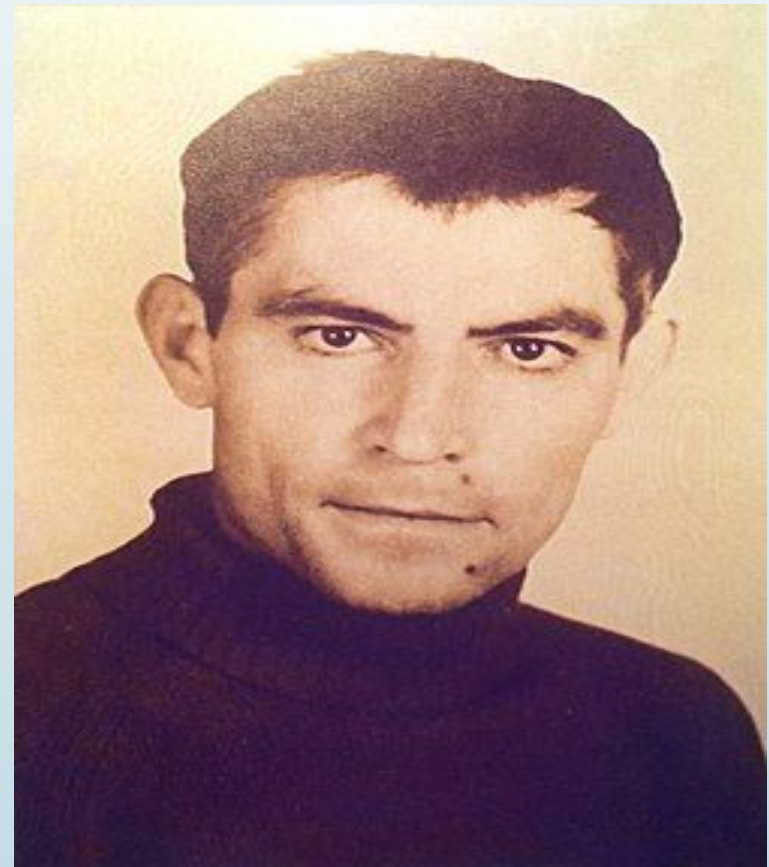
- «Круговерть» (1965)
- «Зимові дерева» (1970)
- «Веселий цвинтар» (1971)
- «Час творчості / Dichtenszeit» (1972)
- «Палімпсести» (1971—1977, опублікована 1986)

Збірки вибраних творів

- «Свіча в свічаді» (видана 1977 р. за кордоном)
- «Дорога болю» (1990)
- «Під тягарем хреста» (1991)
- «Вікна в позапростір» (1992)

**Усім нам смерть судилася зарання,
Бо калинова кров — така ж крута,
Вона така ж терпка, як в наших жилах («Пам'яті А.Г.»)**

**Український поет ХХ століття,
перекладач, прозаїк, мислитель,
літературознавець, правозахисник,
борець за незалежність України у ХХ
столітті. Один із найактивніших
представників українського
дисидентського руху. Лауреат
Державної премії ім. Т. Шевченка
(1991), Герой України (2005, посмертно).**

Основні мотиви лірики В.Стуса

Його твори – поезія совісті...

Народе мій, до тебе я ще верну,
і в смерті обернуся до життя
своїм стражденим і незлим обличчям.
Як син, тобі доземно поклонюсь,
і чесно гляну в чесні твої вічі,
і з рідною землею поріднюсь.

Василь Стус

Поезія Стуса – зразок «стоїчної» поезії у світовій ліриці

Стоїцизм - вчення однієї з найвпливовіших філософських шкіл античності, яка була заснована близько 300 р. до н. е. Ідеал стоїцизму - мудрець, що досяг душевної незворушності й завжди діє в згоді з природним законом, відповідно до накреслень власної долі.

Зразком «стоїчної» поезії вважають вірш-медитацію В.Стуса «Крізь сотні сумнівів я йду до тебе...» (збірка «Палімпсести»)

Вірш належить до філософської лірики.

Провідний мотив — віра особистості в себе, у подолання всіх життєвих перешкод.

Ліричний герой цього вірша прямує до світла, добра й краси.

**Крізь сотні сумнівів я йду до тебе,
добро і правдо віку. Через сто
зневір. Моя душа, запрагла неба,
в буремнім леті держить путь на стовп
високого вогню, що осіяний
одним твоїм бажанням. Аж туди,
де не лягали ще людські сліди,
з щовба на щовб, аж поза смертні грані
людських дерзань, за чорну порожнечу,
де вже нема ні щастя, ні біди.
І врочить порив: не спиняйся, йди,
То — шлях правдивий. Ти — його
предтеча.**

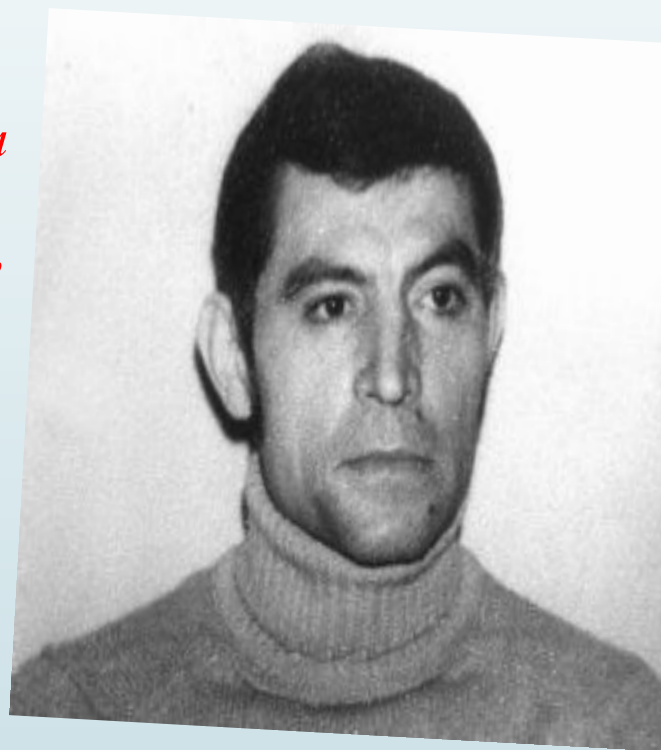

Тема: показ свідомого вибору ліричним героєм свого життєвого шляху, де панує світло, добро, краса; усвідомлення того, що повести його зможе лише правда!

Ідея: уславлення цілеспрямованості ліричного героя, який у своїх духовно-етичних домаганнях правди зазнає хитання і перешкод, але не зневіряється і вибирає духовну

Екзистенційні ідеї в поезії В.Стуса

- *Екзистенціалізм (фр. existentialisme - існування) - напрям у філософії та літературі, що позиціонує й досліджує людину як унікальну духовну істоту, здатну до вибору власної долі. Основним проявом екзистенціалізму є свобода.*
- *Екзистенційна ідея віри особистості у свої сили звучить особливо переконливо й оптимістично в медитації В.Стуса «Господи, гніву пречистого...».*
- *Ліричний герой упевнений у тому, що вистойть, пройшовши через будь-які випробування.*
- *Він переконаний, що в усіх життєвих ситуаціях треба залишатися собою, не розгубити людських якостей*

**Господи, гніву пречистого
благаю — не май за зле.
Де не стоятиму — вистою.
Спасибі за те, що мале
людське життя, хоч надією
довжу його в віки.
Думою тугу розвіюю,
щоб був я завжди такий,
яким мене мати вродила
і благословила в світи.
І добре, що не зуміла
мене від біди вберегти.**

Мотиви лірики Василя Стуса

- ◆ *любов до України, туги за нею; за друзями й родиною;*
- ◆ *роздуми про історію України;*
- ◆ *свобода особистості як найвища життєва цінність;*
- ◆ *пошуки людиною себе та свого призначення, зневага до смерті;*
- ◆ *мотив самотності, приреченості;*
- ◆ *відстоювання духовних цінностей особистості;*
- ◆ *упевненість у подоланні життєвих перешкод;*
- ◆ *віра в неможливість знищити народ.*

Як добре те, що смерті не боюсь я
і не питаю, чи тяжкий мій хрест.
Що вам, богове, низько не клонюся
в передчутті недовідомих верств.
Що жив-любив і не набрався скверни,
ненависті, прокльону, каяття.
Народе мій, до тебе я ще верну,
і в смерті обернуся до життя
своїм стражденним і незлим обличчям,
як син, тобі доземно поклонюсь
і чесно гляну в чесні твої вічі,
і чесними сльозами обіллюсь (В. Стус)

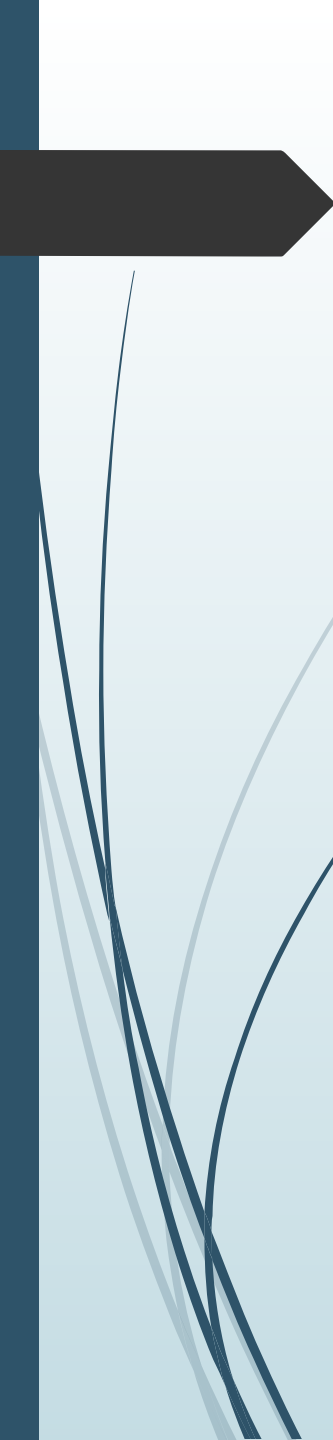
“Якщо нас коли-небудь і згадають, то як таких, що в годину люту посміли залишатися самі собою, і десь там маленькими літерами напишуть, що той і той ще і вірші писав.”

В. СТУС

“Тато прожив життя, як сам того хотів, бо майже все життя був вільним і, ставши ним, вже не хотів бути ніким іншим.”

Дмитро Стус

“У Василя найбільшим злочино́м було те, що він був українцем, просто справжнім українцем, любив землю, мову...і хотів бачити Україну нормальною українською землею, а не витоптаним полем”

Газета "Голос України", 1992р.

Літературний диктант

Закінчити речення

- 1. Василь Стус належить до покоління ....
- 2. В. Стус вирішив стати літератором під впливом твору...
- 3. Після закінчення середньої школи В.Стус навчався у ...
- 4. У вересні 1965 року Стуса відраховують з аспірантури . Приводом для звільнення був його виступ...
- 5. У вересні 1972 року Київський обласний суд засудив поета до ...
- 6. Повернувшись до Києва 1979 р. , Стус стає активним учасником ....
- 7. Через 8 місяців митця заарештували і засудили до ...
- 8. На захист Стуса виступили такі відомі митці як....
- 9. В.Стуса на здобуття Нобелівської премії висунув...
- 10. 26 листопада 2005 року Василеві Стусу посмертно присвоєно звання...
- 11. Основні збірки поезій поета це ...

**Ми двічі не вмираємо
Ми суцці раз – і навіки, і на все життя.
Василь Стус**

«Поетичне слово стало причиною Василевої біди, за його Слово його тяжко покарано. Але воно ж, Слово, віддячилося тим, що додало сили і гордості за найтяжчих умов» (І. Дзюба).

«Поезія В. Стуса - наскрізь людська і людяна, вона повна піднесень і падінь, одчаїв і спалахів радості, прокльонів і прощень, криків болю й скреготів зціплених зубів, зіщудень у собі і розкривань безмежності світу» (Юрій Шевельов).

«То був чоловік, який говорив і писав за будь-яких обставин ясно, як перед Богом, і платив за це життям» (Євген Сверстюк).